

повеќе место (на пример за синтаксата на реченицата и редот на зборовите во реченицата или за искажувањата со негација и посесивно значење). Исто така, според нас, би можело да се даде за илустрација еден текст на глаголица и една снимка на оригинал, за да можат студентите да добијат подобра претстава како за најстарата словенска азбука, така и за изгледот на најстарите писмени споменици, што понекогаш пленуваат со убавината на орнаментиката. Би напомнале уште тоа, што во вториот дел (Текстови) не е наведено кои текстови се глаголски и дека тука се транскрибирани на кирилица.

На издавачот би му направиле забелешка за неизвршените корекции на некои печатни грешки, а и оните што се извршен, додадени се кон книгата на едно ливче што може лесно да се изгуби.

На крајот би заклучиле дека овој учебник, што е напишан како резултат на практичните потреби, ќе биде корисен прирачник и помагало на студентите, од кое тие одамна имаа потреба, а истовремено претставува и значаен допринос за славистиката, а посебно за македонистиката.

Вангелица Папазисовска

JOSEF VAŠICA, *Literární památky epochy velkomoravské 863—885*. Praha 1966, str. 289 + 16 sl.

Josef Vašica, koji je posljednjih decenija bio jedan od najstrastvenijih proučavalaca staroslavenske (crkvenoslavenske) kulturne baštine i jedan od najvjernijih poklonika slavenskih učitelja Konstantina-Ćirila i Metodija, kako pokazuju osobito njegovi radovi iz problematike staroslavenskih pravnih spomenika i ćirilometodske liturgije, zadnjih je godina svoga života počeo raditi na velikim sintezama znanstvenih ispitivanja s ovog područja. Takvom bismo sintezom nazvali osobito njegovo djelo *Literární památky epochy velkomoravské 863—885*, posvećeno ćirilometodskom djelu staroslavenske pismenosti u Velikoj Moravskoj. Pored snažne prevodilačke djelatnosti solunska Braća su u Moravskoj inicirala i razvila i bogato izvorno književno stvaralaštvo. Ova se knjiga bavi prije svega ovim spomenicima.

Najveći dio knjige zapremaju tekstovi staroslavenskih spomenika moravskog razdoblja u češkom prijevodu (str. 101—268). To su potpuni tekstovi ili samo odlomci spomenika: Predgovor Konstantina-Ćirila slavenskom prijevodu evanđelistara (*Sv. Konstantina Cyrila Předmluva k slovanskému překlada evangeliáře*); Konstantinov Proglas ili Predpjev slavenskom prijevodu četveroevanđelja (*Sv. Konstantina Cyrila Předzpěv k slovanskému překlada čtveroevangelia*); dijelovi misne liturgije prema bizantskom obredu iz Sinajskih odlomaka (*Z mešní liturgie byzantského obřadu podle Sinajských zlomků*); Kijevski listići (*Ukázky textů z Kyjevských listů*); himne na blagdan Konstantina Filozofa (*Hymny na svátek*

Cyrila Filozofa, učiteľa slovanského národa); Pjesnički kanon o sv. mučeniku Demetriju (*Pišňový kánon o sv. mučedniku Dimitriovi*); Ispovjedni red u Sinajskom Euhologiju (*Zpovědní řád Euchologia Sinajského*); Frizinski spomenici (*Frizinské památky*); Hersonska legenda (*Řeč na přenesení ostatků sv. Klimenta neboli Legenda chersonská*); Zakonъ sudnyj ljudьmъ; Metodijeva homilija iz Kločeva glagoljaša (*Adhortace Metodějova k velkomoravským knížatům-soudcům*); Staroslavenski penitencijal (*Staroslověnský penitenciál*); Žitije Konstantina-Ćirila (*Život sv. Konstantina Cyrila*); Žitije Metodijevo (*Život sv. Metoděje*); Pohvala u čast sv. Ćirila Klimenta Ohridskog (*Sv. Klimenta Ochridského Chvalořeč o svatém Cyrilu, učiteli slovanského národa*) i Pohvala u čast sv. Ćirila i Metodija (*Chvalořeč o svatém Cyrilu a Metoději*).

Tekstove je autor popratio uvodnom literarno-historijskom studijom (*Literárně historická studie*, str. 7—98), koja u prvom dijelu obrađuje opća poglavlja o literarnoj djelatnosti slavenskih apostola, o porijeklu i ulozi glagoljskog pisma, o Hrabrovu traktatu »O pismenehъ«, o staroslavenskom jeziku kao velikomoravskom književnom jeziku i o slavenskom prijevodu evanđelistara. U drugom se dijelu studije govori o najrazličitijim pitanjima oko spomenika čiji su tekstovi objavljeni u knjizi. Knjiga je zaključena pregledom najznačajnije literature (str. 269—276), registrom imena (str. 277-283) i predmetnim registrom (str. 284—287). Na kraju se nalazi još 16 slikovnih priloga iz glagoljskih, ćirilskih i latiničkih spomenika o kojima je riječ u knjizi.

Ne bismo mogli na ovom ograničenom prostoru ulaziti u probleme koje je obuhvatio i raspravio ovaj značajan pregled ćirilometodske literarne baštine, već i zbog toga što ovdje nisu doneseni samo autorovi rezultati. Naime, Vašičina je studija prikaz značajnijih mišljenja o ključnim pitanjima ćirilometodske nauke, počevši od vrlo starih imena pa do suvremenih proučavalaca. Tako ona predstavlja objektivnu sliku sadašnjeg stanja ćirilometodske nauke, kojoj je i autor ove knjige mnogo pridonio, a koju će bitno mijenjati i nadopunjavati samo buduća uporna i ozbiljna traganja i ispitivanja. Ipak, Vašica svojom studijom nije dao kompilaciju, nego sintezu: sintezu i svojih i tuđih ispitivanja. Kao jedan od najpouzdanijih vodiča kroz ćirilometodsku problematiku u suvremenoj slavistici, on je popratio svako pitanje i svojim rezultatima i interpretacijama. Učinio je to s osobitim znanstvenim poštenjem i prema tuđim rezultatima i prema vlastitome dugogodišnjem radu.

Najveću vrijednost, osobito za češke čitaoce, daju ovoj knjizi prijevodi velikomoravskih literarnih spomenika na češki jezik. Prijevodi su sačuvali sadržajnu točnost i literarnu ljepotu svojih originala. Autor se trudio da donese najbolje moguće interpretacije i mnogih nejasnih i diskutabilnih mjesta u spomenicima, u čemu je u velikoj mjeri uspio. Tako je, ne zanemarujući zakone znanstvenog postupka i ne žrtvujući nikada vjernost sadržajnom smislu, ipak dao vrlo lijep tekst, gladak i tečan za čitanje i literarno-estetski vrijedan. Tekstovi su popraćeni kritičkim aparatom, kao uostalom i svi dijelovi ove knjige. Autorovo poznavanje literature o predmetu sve do najnovijih izdanja zaslužuje najvišu pohvalu.

Iako pisana strogom znanstvenom metodom i akribijom, ova će vrijedna knjiga zbog svoje informativnosti i jasnoće izlaganja zadovoljiti ne samo stručnjake već i široku čitalačku publiku, kojoj je očigledno također namijenjena.

Ivanka Petrović

HRVATSKA KNJIŽEVNOST SREDNJEGA VIJEKA — Pet stoljeća hrvatske književnosti 1., priredio Vj. Štefanić i suradnici B. Grabar, A. Nazor, M. Pantelić. Zora i Matica hrvatska, Zagreb 1969, (XX + 548).

Interes za starija razdoblja civilizacije i kulture nikad nije bio tako živ kao u posljednjih dvadesetak godina: postoji nekoliko vrijednih pokušaja da se cjelokupna ljudska kultura sagleda u jednom toku i rastu. Posebno je živ interes za srednjovjekovlje. O različitim pitanjima književnosti srednjega vijeka izašlo je u ovih dvadesetak godina nekoliko kapitalnih djela, kakva se ranije nisu mogla zamisliti. I u slavenskom svijetu se srednjovjekovne književnosti također počinju svestranije proučavati, a u nekoliko posljednjih godina se taj studij uspješno razrastao u gotovo svim zemljama. U Sovjetskom Savezu taj je posao vezan s djelovanjem Puškinskog doma Instituta za literaturu SSSR. U Bugarskoj također postoji živ interes za srednjovjekovnu književnost, i nekoliko znanstvenih radnika radi zdušno na problemima iz bogate srednjovjekovne bugarske književnosti. Slično je i u Češkoj, Slovačkoj, Poljskoj... U okviru Jugoslavije, i Hrvati i Srbi imaju relativno vrlo bogatu, premda nedovoljno istraženu, srednjovjekovnu književnost. Kod toga treba se samo sjetiti poleta i uspjehâ mlade slavističke nauke u drugoj polovici prošloga stoljeća (Jagić, Daničić), pa da se spozna kako je dugo trebalo da se bar slični poduhvati ostvare nakon više od stotinu godina.

U posljednjih par godina izašlo je nekoliko hrestomatija tekstova starih nacionalnih slavenskih književnosti, kao npr. za bugarsku (Dinekov-Kuev-Petkanova, *Хрестоматия по старобългарска литература* 1961), rusku (D. S. Lihačev, *Изборник* — vidi ovdje ocjenu na str. 123), srpsku (Đ. S. Radojičić, *Stara srpska književnost — Antologija* — 1960. i D. Pavlović, *Stara srpska književnost I, II* — Srpska književnost u sto knjiga), bosansku (Mak Dizdar, *Stari bosanski tekstovi*, 1969). Upravo izašla *Hrvatska književnost srednjega vijeka* kao hrestomatija tekstova razlikuje se od svih gore spomenutih knjiga: izašla je u popularnoj i široj publici namijenjenoj zbirci Pet stoljeća hrvatske književnosti, ali je sačuvala sve odlike kritičkih izdanja, tekstualno je pouzdana, s dobrim opservacijama o problematici tekstova, njihovoj povijesti, prijepisima, izdanjima, a osim toga priređivači nisu tekstove prevodili (kao npr. D. Pavlović za srpsku, D. S. Lihačev za rusku književnost, dok je u seriji Bălgarski pisатели naknadno pod redakcijom P. Dinekova na suvremenom bugarskom jeziku izašla knjiga *Старобългарски страници*, 1968). Sve ovo upućuje na složenu problematiku oko izdavanja starih tekstova za suvremenog čitaoca. Iako često čujemo o diskontinuitetu hrvatske književnosti, u Hrvata se od po-